

Geç Bizans Dönemi İnsanında Talus'ların Calcaneal Eklem Yüzlerinde Görülen Farklılıklar*

Ahmet ÇİMEN**

İ. Hakan OYGUCU***

ÖZET

İznik Tiyatro kazılarında çıkarılan Geç Bizans Dönemi (M.S. 13. yy başları) insan iskeletlerine ait 179 talus'un (88 sağ, 91 sol) calcaneal eklem yüzlerinde görülen tiplerin dağılımları incelendi. Talus'lardan 50'si tip I (% 27.9), 99'u tip II (% 55.3), 19'u tip III (% 10.6), 9'u tip IV (% 5.1) ve 2'si tip V (% 1.1) olduğu saptandı. Aynı kişilere ait 40 çift talus'un (40 sağ, 40 sol) % 80 oranında sağda ve solda aynı tipte olduğu görüldü.

SUMMARY

Variations in the Calcanean Articular Facets of Human Tali in the Late Byzantine Era

The distribution of various types of calcanean articular facets was studied in 179 tali (88 right, 91 left) belonging to the human skele-

* I. Anatomi Kongresinde (27-30 Haziran 1991, Bursa) tebliğ edilmiştir.

** Prof. Dr.; U.Ü. Tıp Fakültesi Anatomi Bilim Dalı.

*** Araş. Gör.; U.Ü. Tıp Fakültesi Anatomi Bilim Dalı.

tons of the Late Byzantine Era (At the beginning of 13th century A.D.) which were found out at the theastre excavations in Nicaea.

The tali were classified as type I (50 cases - 27.9 %), type II (99 cases - 55.3 %), type III (19 cases - 10.6 %), type IV (9 cases - 5.1 %) and type V (2 cases - 1.1 %) The present 40 pairs of tali belonging to the same persons were seen in the same type in the ratio of 80 % at the right and left side.

GİRİŞ

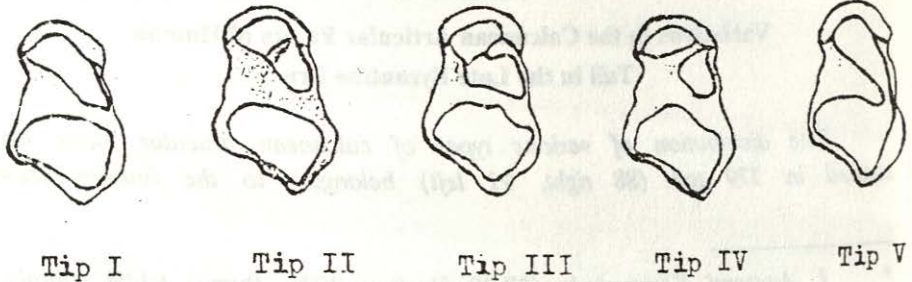
Ayak bileği kemiklerinden talus'un plantar yüzünde calcaneus ile eklem yapan üç yüz vardır^{1,2}. Bunlar önden arkaya doğru facies articularis calcanea anterior, facies articularis calcanea media ve facies articularis calcanea posterior'dur. Arora ve ark.³ bu eklem yüzlerinde belirledikleri değişikliklere göre beş ayrı talus tipi tanımlamışlardır.

Çalışmamızda Geç Bizans Döneminde İznik'te yaşamış insanlarda talusların bu tiplere göre dağılımları, sağ ve sol farklılıkları araştırıldı.

GEREÇ VE YÖNTEM

İznik'te Roma Dönemine ait tiyatrodan yapılan kazılarda 1980-87 yılları arasında çıkarılan Geç Bizans Dönemi erkeklerine (çoğunluğu yetişkin erkeklerle) ait^{4,5} taluslar incelendi. Çalışmada 88'i sağ, 91'i sol 179 talus kullanıldı. 179 talus'tan 80'i aynı kişilere ait sağ ve sol talus'lardı (40 çift).

Talusun plantar eklem yüzlerinde görülen farklılıklara göre sınıflandırılmasında Arora ve ark.³ beş tip tanımlamışlardır (Şekil: 1). Bunlar sırasıyla:

Şekil: 1

Taluslardaki calcaneal eklem yüzlerinin Arora ve ark. göre sınıflandırılması

Tip I: Facies articularis calcanea anterior ve facies articularis calcanea media'ları birleşmiş, tamamen düz ve tek bir eklem yüzüne sahip talus'lar.

Tip II: İki eklem yüzü birleşik, fakat bir çukıntı ile iki düzleme ayrılmış olan talus'lar.

Bu tip iki alt grupta değerlendirilir.

1- İki düzlem arasında çukıntısı belirgin olan talus'lar,

2- İki düzlem arasında çukıntısı belirgin olmayan talus'lar.

Tip III: Birleşik eklem yüzleri bir kabartı ve eklem ait olmayan bir oluk ile kısmen iki parçaya ayrılmış talus'lar.

Tip IV: Bu tipte facies articularis calcanea anterior ve media nonarticular bir oluk ile tamamen ikiye ayrılmıştır.

Tip V: Her üç eklem yüzü de kesintisiz olarak birleşmiş durumdadır.

BULGULAR

Arora ve ark.'nın tiplendirmesine göre 179 talus'tan 50'si (% 27.9) tip I, 99'u (% 55.3) tip II (alt gruplara göre 62'si 1. (% 34.65), 37'si 2. (% 20.65) gruptan), 19'u (% 10.6) tip III, 9'u (% 5.1) tip IV ve 2'si (% 1.1) tip V olarak sınıflandırıldı (Tablo: I).

Tablo: I - Talus'ların Tiplere Göre Dağılımı

	Tip I	1	2	Tip II	Tip II	Tip IV	Tip V	Toplam
SAG	28	24	21	45	11	5	2	91
SOL	22	38	16	54	8	4	—	88
TOPLAM	50	62	37	99	19	9	2	179
%	27.9	34.65	20.65	55.3	10.6	5.1	1.1	

Sağ ve sol talus'larda tiplerin dağılımı arasında istatistiksel bir fark saptanmadı. Aynı kişilere ait 40 çift talus'tan 32 çiftinin (% 80) sağda ve solda aynı tipe; 8 çiftin (% 20) ise farklı tipe olduğu belirlendi.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Talus tiplerinin sağ ve sola göre dağılımlarında istatistiksel fark bulunmadı (Tablo: I). Aynı kökenli calcaneus'ların talar eklem yüzleri üzerinde yaptığımız

çalışmada da benzer durum görülmüştü⁶. Aynı kişilere ait 40 çift talus'un % 80 oranında sağda ve solda aynı olduğu belirlendi. Bu da diğer çalışmamızdaki⁶ aynı bireylere ait calcaneus'larda görülen talar eklem yüzlerine göre calcaneus tipinin her iki tarafta aynı olma oranına (% 84.45) çok yakın bir değerdı.

Bulgularımızda talus tiplerinin dağılım oranları Arora ve ark.'nın³ Hintli talus'larındaki çalışmasıyla karşılaştırıldığında (Tablo: II), iki çalışma arasında önemli düzeyde fark bulundu (X^2 , $P < 0.001$). Bu sonuç oldukça ilginçti. Çünkü calcaneus'larda yapığımız çalışmada tanımlanan tiplere göre dağılımlar karşılaştırıldığında değişik etnik gruplar arasında serimizdekine en yakın dağılımlar Hintlilere ait serilerde görülmekteydi⁶.

Tablo: II - Çalışmamızın Arora'nın Serisi İle Karşılaştırılması

	Tip I			Tip II						Tip III		Tip IV		Tip V	
	Top.	n	%	1	2	n	1	2	%	n	%	n	%	n	%
Arora ve ark. (1979) Hintlilerde	500	79	16	206	185	391	41	37	78	4	1	16	3	10	2
İ.T.K. 13 yy. başları Geç Bizans Donemi	179	50	27.9	62	99	37	34.65	55.3	20.65	19	10.6	9	5.1	2	1.1

Bu durum talus ve calcaneus'ların birbirleri ile eklemleşen yüzlerinde görülen farklılıkların değerlendirilmesinde iki kemik için belirtilen tiplerin hangilerinin birbirlerine uygun olduğu konusunda yeni bazı çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bunun değerlendirilebilmesi için de aynı şahıslara ait talus-calcaneus çiftlerinin incelenmesinin daha sağlıklı sonuçlar vereceği kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. ÇİMEN, A.: Anatomi, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1987, p. 53-54.
2. WILLIAMS, P.L. and WARWICK, R.: Gray's Anatomy. 36 th ed. Churchill Livingston, London, 1980, p. 406-410.
3. ARORA, A.K., GUPTA, S.C., GUPTA, C.D. and JEYASINGH, P.: Variations in Calcanean Facets in Indian Tali. Anat. Anz. 146-377-380, 1979.
4. ÖZBEK, M.: Roma Açık Hava Tiyatrosundan (İzник) Çıkarılan Bizans İskeletleri. Hacettepe Üniv. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2, 1, 1984, p. 81-89.

5. YALMAN, B.: İznik Tiyatro Kazısı 1981. Ankara, IV Kazı Sonuçları Toplantısı. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler Genel Müdürlüğü.
6. OYGUCU, İ.H., ÇİMEN, A.: Geç Bizans Dönemi İnsanına Ait Calcaeus'ların Talar Eklem Yüzlerinde Görülen Farklılıklar. I. Anatomi Kongresi'nde (27-30 Haziran 1991, Bursa) tebliğ edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet ÇİMEN

U.Ü. Tıp Fakültesi

Anatomi Bilim Dalı

Görükle Kampüsü

16059 BURSA